
Review

Author(s): Eli F. Heckscher

Review by: Eli F. Heckscher

Source: *Ekonomisk Tidskrift*, Årg. 20, häft 11 (1918), pp. 323-327

Published by: Wiley on behalf of The Scandinavian Journal of Economics

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/3437238>

Accessed: 27-06-2016 02:49 UTC

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at
<http://about.jstor.org/terms>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

The Scandinavian Journal of Economics, Wiley are collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Ekonomisk Tidskrift*

Litteratur.

FRITZ H:SON BROCK. *Om tullarna samt om den lämpligaste metoden för vår sockerbeskattning.* Sthlm, Albert Bonnier 1917. 206 sid., 4,50 kr.

Förra året utgaf docenten Brock under ofvanstående titel dels tre i hufvudsak sammanhörande uppsatser, som tidigare förekommit i Statsvetenskaplig Tidskrift, dels hufvudinnehållet af en uppsats i denna tidskrift 1912. Äfven om arbetet sålunda intet innehåller, som ej redan förut varit tillgängligt, torde det vara lämpligt att i korthet fästa uppmärksamheten därpå, särskildt i betraktande af den stora fattigdomen på svensk nationalekonomisk litteratur i tullfrågan. Från denna synpunkt liksom från andra kunde man ha önskat, att doc. Brock velat sammanarbeta sina uppsatser till en enhetlig framställning i stället för att endast omtrycka det förut utgifna med några uteslutningar.

Den första af de tre uppsatserna om tullarna kallas Om dyrtid, arbetslöner och solidaritullar samt har redan förut här i tidskriften (1914) varit föremål för diskussion mellan prof. Wicksell och författaren. Jag har då mindre anledning att uppehålla mig vid dess innehåll, särskildt eftersom jag ej kan undgå att i likhet med den förre finna framställningen ganska litet lyckad och därför knappast förtjänt att omtryckas. Med utgångspunkt i en socialdemokratisk riksdagsmotion om tullarnas nedskrifning öfver lag med 10 % söker förf. konstruera verkan af ett tullskydd, som han — med en mindre vacker språklig nybildning — ger namnet »solidart», d. v. s. som jämnt fördelar sig öfver alla näringsgrenar; doc. Brock kallar det »ett om än något förtäckt och dyrbart frihandelssystem» (sid. 189). Det förefaller vara bra litet vunnet med att diskutera följderna af ett tillstånd, som närmast är en nationalekonomisk omöjlighet, och det faktum, att okunniga lagstiftare af alla partier trott ett solidaritetssystem kunna skapas, borde väl ha föranlett upplysning om rätta sammanhanget snarare än en utredning, som närmast måste stärka dem i deras villfarelse. Tullar på alla importerade varor måste ju, om de sins emellan afvägdes fullt jämnt — hvilket säkerligen aldrig ens i och för sig närmelsevis har realiserats — falla med hela sin tyngd på de näringar, som ej kunna draga nytta af den inhemska prisstegringen, ej blott egentliga exportindustrier utan äfven exempelvis rederinäringen; och genom att dessa trängdes tillbaka, skulle alltså produktivkrafter öfverföras antingen till öfriga

redan befintliga näringsgrenar eller till andra, genom tullskyddet nyskapade. Författarens ursäkt för konstruktionen, nämligen att den »åtminstone teoretiskt låter tänka sig, om nämligen den utländska efterfrågan efter exportvarorna är mycket stark» (sid. 12), är sålunda otillräcklig, utom att den är allt utom öfvertygande; hvad det senare beträffar, bör det vara uppenbart, att ett sådant tillstånd hör till det osannolikast möjliga såsom giltigt för *alla* ett lands exportvaror och därjämte aldrig kan vara någon bestämning till det handelspolitiska systemet som sådant.

Helt annan betydelse äger den andra och längsta af bokens uppsatser, Om tullarnas ekonomiska verkningar, som öfver hufvud utgör bokens tyngdpunkt. Här diskuteras, hufvudsakligen i anslutning till den bästa teoretiska behandlingen af uppgiften, de viktigaste af tullarnas verkningar, nämligen i fråga om dels fördelningen, dels nationalinkomsten och dels näringslivets stabilitet; och doc. Brocks själfständighet i teoretiska frågor förnekar sig icke här, äfven om behandlingen ej äger samma originalitet och friskhet som i hans gradualafhandling Om den ekonomiska fördelningen och kriserna. Det allmänna resultatet är i allt väsentligt negativt, så som nästan alltid blir fallet, när en i ekonomisk teori tränad författare med normal omdömesförmåga går de protektionistiska argumenten tillräckligt nära in på lifvet, hvilken förutfattad mening han än må ha haft i frågan. Att doc. Brock a priori närmast varit böjd att försvara protektionismen, torde man kunna sluta af en så kuriös utlåtelse i hans gradualafhandling (sid. 189 not) som den att länder af Englands typ »tack vare sitt tullsystem låta den utländska konkurrensen fritt röfva den egna befolkningen på dess arbetstillfällen».

Den första fråga förf. upptar är den om tullskyddets inverkan på inkomstfördelningen; men som man kunde förutsäga, uppnås ej stora resultat på denna punkt. Han förutser en stegring af hyrorna i industridistriktet som följd af agrartullarnas slopning, ända därhän, att fördelen för en stor del af (industri)arbetarbefolkningen därigenom kanske blefve ganska illusorisk (sid. 53). Teoretiskt möjligt får väl detta anses vara; men att en något så när långsam successiv nedskrifning af tullskyddet, parallellt med lämpliga stadsplaner och utveckling af närtrafiken i industriområdena, skulle medföra så vidtgående förändringar på tomträntorna, förefaller knappast sannolikt. Icke riktig förefaller mig åter författarens ståndpunkt (ib.), att (industri)arbetarnas löner möjligen ej skulle komma att stiga på grund af att det i jorden fastlåsta kapitalet ej skulle kunna öfvergå till industrien; i så fall skulle nämligen icke jordbruket heller gå så starkt tillbaka som eljest blefve fallet och mindre arbetskraft följaktligen frigöras.

Hufvudfrågan måste emellertid alltid vara tullskyddets betydelse för nationalinkomsten, och härvid kommer förf. först till den allbekanta frågan, om utlänningen betalar tullen. Hans slutsats är helt naturligt, att utsikterna »att genom en finansiell exporttull ändra den internationella

värdebildningen till det egna landets förmån» äro så godt som inga och synnerligen små äfven i fråga om att lägga bördan på de utländska producenterne (sid. 72). Något större betydelse tillmäter han med skäl verkan af en exporttull. Det är knappast anledning att här i detalj följa författarens resonemang, som icke innebär några väsentliga rättelser till Edgeworths behandling af problemet. Blott en punkt må därför beröras, där doc. Brock i fråga om exporttullarna anknyter till sin första uppsats. Han konstaterar, att det s. k. solidaritetssystemet »i sina verkningar närmar sig ett system med exporttullar och fri import» (sid. 63). Tydligt tas detta s. k. system här i en annan betydelse än i den förra uppsatsen, där det i stort sedt ansågs verka på samma sätt som ren frihandel, hvilket ju är oförenligt med den här gjorda konstruktionen. Sammanhållet med de omedelbart föregående sidorna kan yttrandet för öfrigt svårigen tolkas på annat sätt än att förf. anser ett land på denna väg kunna rikta sig på utlandets bekostnad (sid. 62); men tydligen är detta icke fallet, utan det förmånligast möjliga är ett återinförande af status quo ante. Äfven om utlandet skulle betala så mycket mer för exportvarorna, som motsvarade exportindustriernas genom importtullar höjda produktionskostnader, uppstode ju nämligen ingen ny vinst för vare sig dessa eller andra näringar, och all motsvarighet till statskassans vinst vid en verklig exporttull är naturnödvändigt utesluten.

I andra afdelningen af uppsatsen kommer författaren in på den diskussion, som nog utan tvekan kan sägas utgöra det värdefullaste i arbetet, nämligen af sambandet mellan tullskydd och monopol. För egen del skulle jag visserligen delvis vilja anlägga vissa andra synpunkter än de här framlagda. Särskildt betydelsefulla förefalla i detta sammanhang tullskyddets och monopolets hvarandra motverkande tendenser, i det att tullen tenderar att utvidga produktionen utöfver jämviktsläget och monopolet att begränsa den därunder, så att produktionens felriktning genom tullskydd delvis upphäfves, när marknaden är monopoliserad. En närmare behandling häraf må dock vara en särskild framställning förbehållet. I sammanhang därmed må emellertid nämnas, att diskussionen af de nationalekonomiska förlusterna genom dumping vid monopol i doc. Brocks bok skulle ha vunnit på en starkare betoning af skadan genom produktionsbegränsning, i enlighet med de tankegångar J. B. och J. M. Clark med ovanlig elegans utvecklat i sin lilla bok *The Control of Trusts* (New York 1912). En svaghet i förf:s framställning synes mig också vara, att produktionsbesparingen genom monopol öfverallt konstrueras uteslutande som en verkan af produktionens ökade omfattning hos det enskilda företaget, d. v. s. af den tilltagande produktiviteten, medan som bekant konkurrensens upphäfvande i sig själf medför besparing; förf:s tankegång lämnar sålunda kartellernas fördelar oförklarade. Emellertid utesluter allt detta ej ett lifligt erkännande åt författarens värdefulla och mig veterligen alldeles nya bevis för att dumping — äfven fränsedt den af mig antydda

synpunkten — kan medföra en minskning i nationalinkomsten. Hans tankegång torde kunna sammanfattas på följande sätt. Dumping möjliggör å ena sidan produktion i större skala och därmed tilltagande produktivitet samt å andra sidan minskad inhemsk afsättning; den medför alltså, att den tilltagande produktiviteten (eller de sänkta produktionskostnaderna) kunna kombineras med höjda inlandspriser. Såsom förf. belyser med ett exempel, kan emellertid den vinst, monopolisten härigenom gör, vara mindre än konsumenternas förlust genom det höjda priset och resultatet för landet som helhet alltså utgöra förlust.

Men vid sidan af en så intressant tankegång som denna förekomma öfverraskande misstag, som synas bero på oförmåga af kritik gent emot de alldeles godtyckliga sifferexempel som valts. Så säger sig förf. (sid. 105) kunna »lätt framkonstruera det fall, att monopolpriset kommer att ligga så högt och inskränkningen i produktionen därigenom bli så stor, att omkostnaderna för varan i verkligheten bli större under monopolet än under konkurrensen». Fallet går ut på, att under fri konkurrens tre producenter vardera sålde 175 enheter, medan vid monopol den ende säljaren omsätter 110, d. v. s. att den *totala* produktionen efter monopolet blir långt mindre än *hvarje särskild* producents tillverkning dessförinnan. När man sedan som förf. konstruerar hela monopolets nationalekonomiska vinst såsom verkan af tilltagande produktivitet, *måste* produktionskostnaden ha stigit genom monopolet; och sålunda är konklusionen med dylika premisser gifven på förhand. Men hur litet förf. beaktat premissernas innebörd, framgår af att han anser resultatet giltigt »trots de ej oansenliga besparingar (sic), som kunde tyckas genom monopolets införande skola kunna sättas igenom» (sid. 105 not) och ytterligare stödjer det med ett citat från Ely af innebörd, att monopolet ofta fördubblar priset, hvilket tydligen är alldeles ur stånd att bevisa något i frågan.

I uppsatsens sista afdelning diskuteras tullarnas förmåga att hindra rubbningar inom näringslivet. Författarens slutsats i afseende på definitiva förskjutningar inom affärlivet är i och för sig gifvet riktig, att en successivt försvinnande tull, men också endast en sådan, skulle verka utjämnande på *så* hastiga ändringar inom det ekonomiska lifvet, att de naturliga krafterna ej kunde sörja för en tillräckligt hastig nedgång i den försämrade näringsgrenen. Detta är det enda fall, där tullskyddet i den nu föreliggande uppsatsen tillerkännes någon gagnelig inverkan; och vi känna alla, hur utsiktslöst det i vanliga fall är att få en dylik tull till stånd, i vårt land t. o. m. mer än annorstädes, emedan bevillningarna hos oss antagas blott från riksdag till riksdag. I fråga om konjunkturväxlingarna ställer sig förf. skeptisk till tullarnas förmåga att göra gagn, och hans kritik af tullen emot dumping är också träffande.

Den tredje uppsatsen, Om agrartullarna, innehåller i motsats till de föregående hufvudsakligen faktiskt material, som afser att bevisa det nära förestående nödtvånget för Europa att i tilltagande grad lefva på sina

egna livsmedelstillgångar och som följd däraf olämpligheten i att låta ett jordbruk försvinna, som inom kort måste återupptas på nytt men i så fall kommer att möta ojämförligt ökade svårigheter. Framställningen bygger här i hufvudsak, fastän ganska själfständigt, på det under senaste två årtionden särskildt under den tyska diskussionen framlagda materialet men erbjuder afgjort intresse för dem, som ej haft tillfälle att följa denna utländska diskussion själf, och är betydligt mer njutbar för lekmannen än de öfriga uppsatserna. Att goda skäl tala för författarens slutsats torde man numera vara allt mindre böjd att förneka, äfven om utslaget här nästan uteslutande ges af faktorer, som icke blott falla utanför nationalekonomens domvärjo utan öfver hufvud taget måste förbli högst ovissa. Under sådana förhållanden är emellertid satsen: *in dubio non est agendum* ganska berättigad; men problemet är alldeles för stort att kunna upptas i förbigående i en recension. Endast de för öfrigt ganska själfklara momenten må framhållas, å ena sidan att agrartullsatserna skulle kunna sänkas utan nedgång i det effektiva skyddet för jordbruket, såväl om industritullarna sänktes som om den utländska livsmedelstillförseln af andra anledningar försvårades eller fördyrades, men å andra sidan också att en stark dylik sänkning i fråga om specifika tullar inträder automatiskt med penningvärdets fall.

Den sista af uppsatserna, Om den lämpligaste metoden för vår sockerbeskattning, saknar i hufvudsak sammanhang med de föregående och behöfver ej närmare granskas, då den som sagdt redan varit publicerad i tidskriften. Lyckligtvis har doc. Brock emellertid uteslutit en öfverraskande felaktig passus (Ekon. Tidskr. 1912 sid. 327 ff.), som emellertid saknade betydelse för framställningen i öfrigt. Mot tankegången, nämligen att en produktbeskattning vid monopol leder till nationalekonomisk vinst, om skatten höjes vid stegring af försäljningspriset, kan såvidt jag förstår icke riktas någon invändning; ett likartadt system ingick exempelvis i planen för den aldrig genomförda tyska monopoliseringen af petroleumhandeln.

Därmed må granskningen af doc. Brocks bok afslutas. Liksom hvarje med vetenskapliga metoder utarbetad framställning i tullfrågan utgör den ett välkommet tillskott till vår orimligt magra nationalekonomiska litteratur på området, och såsom framgår af det föregående innehåller den vissa värdefulla nya synpunkter, äfven om den såvidt jag förstår med fördel kunde ha genomarbetats betydligt mer samt delvis lider af olyckligt valda premisser och något störande misstag.

Eli F. Heckscher.

